

GUIA DOCENT DE L'ASSIGNATURA

Titulació		Licentiat in Historia, Archaeologia et Artibus Christianis (120 ECTS) (Equivalent al títol universitari de Màster [BOE 22/04/2015])				
Assignatura		MSEA002 MONAQUISME ANTIC. ARQUEOLOGIA I FONTS ESCRITES				
Curs	2022- 2023	Itinerari/Especialitat	Arqueologia i Arts	Àrea		Seminari
Cicle	Segon		Període lectiu	2 Sem	ECTS	2,5
Professor/a	Dr. Mateu Riera i Dr. Sergi Grau			Llengua	Català	

Descripció/Justificació

El curs té com a objectiu una aproximació al monaquisme cristià fins al segle VII dC.
El curs està estructurat en dos grans blocs, un dedicat a les fonts escrites i l'altre a les fonts arqueològiques.

Requisits i orientacions prèvies

Convé tenir coneixements previs de la història de l'Imperi romà i dels primers regnes germànics a l'Europa occidental. També convé tenir coneixements generals d'història de l'Església antiga.

Objectius

Generals:

- Conèixer el context històric i cronològic de l'aparició i desenvolupament del monaquisme antic.
- Aproximació als principals mètodes d'investigació històrica i arqueològica.
- Importància de la interdisciplinarietat en l'estudi del monacat antic.

Específics:

- Adonar-se de la importància de les institucions monàstiques en el món mediterrani pel que fa a les societats i a les cultures del primer mil·lenni de la cristiandat.
- Conèixer els principals protagonistes en l'aparició i difusió del monaquisme cristià antic.
- Conèixer els principals jaciments arqueològics de caràcter monàstic anteriors al segle VIII.

Competències

Competències transversals (genèriques):

- Capacitat de sistematitzar i organitzar l'estudi de la matèria.
- Capacitat d'anàlisi i síntesi en l'elaboració dels comentaris de documents.
- Potenciació de l'esperit crític.
- Capacitat de conjugar documentació de naturalesa diversa.

Competències específiques:

- Visualitzar l'aparició i difusió del monaquisme fins a l'any 700.
- Ponderar l'eficàcia evangelitzadora dels monjos i la supressió del paganisme.
- Ponderar la importància del monacat en la tasca evangelitzadora.
- Visió de l'organització de la vida monàstica.

Continguts

1. Introducció terminològica, històrica, cronològica i bibliogràfica.
2. Antecedents i orígens del monacat cristià.
3. Estudi de les vides dels principals impulsors del monaquisme antic: pares (i mares) del desert, Antoni, Pacomi, Pal·ladi, Basili...
4. Anàlisi comparativa de les principals regles monàstiques primitives.
5. L'ascetisme cristià: orígens pagans i desenvolupaments en l'eremitisme i el cenobitisme antics.
6. Apunts sobre litúrgia i himnografia cristianes antigues.
7. El monacat egipci.
8. El monacat palestí i siríac.
11. El monacat a la Mediterrània occidental.

Metodologia d'ensenyament-aprenentatge

- En cada bloc temàtic s'exposaran les línies generals del període que l'alumne haurà de completar amb les lectures i anàlisis documentals.
- Es proposaran lectures específiques dels aspectes més rellevants.
- S'il·lustrarà amb imatges la investigació arqueològica d'aquest període.
- Es treballaran els textos originals en traducció, donant sempre l'opció d'accedir a les versions originals a aquells alumnes que dominin el llatí i el grec.

Avaluació

Criteris d'avaluació:

- Comprovació dels objectius i estratègies assolides a través de la tutoria personalitzada i d'un treball.
- Valoració de la participació a classe i a les activitats proposades.
- Es valorarà la redacció i pulcritud en el treball escrit.
- Eventualment, es valorarà l'assistència a seminaris, simposis, conferències o activitats complementàries relacionades amb l'assignatura.

Tècniques d'avaluació:

- Les competències genèriques s'avaluaran en la tutoria personalitzada i la participació a classe.
- Les competències específiques s'avaluaran per un treball final que l'alumne haurà de triar entre els dos blocs de l'assignatura (Fonts escrites o fonts arqueològiques). L'alumne podrà proposar el tema del treball al professor que el dirigirà. Aquest professor qualificarà el treball i en farà saber al coordinador de l'assignatura la qualificació. El coordinador, després de rebre aquesta informació procedent de tots els professors que hagin dirigit un treball final, serà l'encarregat d'omplir i signar l'acta de l'assignatura. El treball s'haurà de lliurar durant la segona setmana de juny.

Bibliografia bàsica

AAVV 2002, *Apotegmies dels pares del desert*, intr. de J. Torner, trad. de J. Vives, Barcelona.

ANÒNIM 1994, *Regla del mestre*, trad. V. Sella, Barcelona.

ANÒNIM 1998, *Vida de sant Pacomi*, trad. M. Estradé, Barcelona.

ATANASI 1989, *Vida de sant Antoni*, trad. D. Codina i M. Estradé, Barcelona.

BASILIO DE CESAREA 2015, *Reglas Morales*, trad. A. C. Capboscq, Madrid.

- BIARNE, J. 2000: "Le monachisme dans les îles de la Méditerranée nord-occidentale", *Revista di Archeologia cristiana*, LXXVI, 351-374.
- BROWN, P. 1971: "The Rise and Function of the Holy Man in Late Antiquity", *The Journal of Roman Studies*, 61, 80-101.
- BROWN, P. 1997: *El primer milenio de la cristiandad occidental*, Barcelona.
- CODOU, Y.; LAUWERS, M. 2009: *Lérins, una ile sainte de l'Antiquité au Moyen Âge*, *Collection d'Études Médiévales de Nice*, 9, Turnhout.
- COLOMBÁS, G.M. 1974: *El monacato primitivo*, 2 vols., Madrid.
- HORN, W; WHITE MARSHALL, J. W.; ROURKE, G. D. 1990: *The forgotten hermitage of Skellig Michael*, Japó.
- LÓPEZ QUIROGA, J; MARTÍNEZ TEJERA, A. M.; MORÍN DE PABLOS, J. (Eds.) 2007: *Monasteria et Territoria. Elites, edilicia y territorio en el Mediterráneo medieval (siglos V-XI)*, BAR International Series S1720, Oxford.
- MASOLIVER, A. 1978: *Història del monaquisme cristià. I Des dels orígens fins a sant Benet*, Montserrat.
- MORENO, F.J. 2011: *La arquitectura monástica hispana entre la Tardoantigüedad y la Alta Edad Media*, BAR International Series 2011, Oxford.
- MUNDÓ, A. 1957: "Il monachesimo nella Penisola Iberica fino al secolo VII. Questioni ideologiche e letterarie", *Il monachesimo nell'Alto Medioevo e la formazione della civiltà occidentale*, Spoleto, 73-108.
- PAL-LADI, *Història lausíaca*, trad. A. Ramon i Arrufat, Barcelona.
- PENCO, G. 1961: *Storia del monachesimo in Italia dalle origini alla fine del Medioevo*, Milano.
- PRICOCO, S. 1978: *L'isola dei santi. Il cenobio di Lerino e le origini del monachesimo gallico*, Roma.
- PRICOCO, S. 1992: *Monaci filosofi e santi. Saggi di storia della cultura tardoantica*, Soveria Mannelli.
- RIERA RULLAN, M. 2017: *El monacat insular de la Mediterrània Occidental. El monestir de Cabrera (Balears, segles V-VIII)*, *Studia Archaeologiae Christianae*, 1, Barcelona.
- WORTLEY, J. 2019: *An Introduction to the Desert Fathers*, Cambridge.